

VĚRNÝ KRISTIÁN

Oldřich Nový

Byl jako většina jeho filmových hrdinů: galantní, elegantní a šarmantní. Řekli byste, že musel pocházet z vyšších kruhů, kde dobré mravy a způsoby sají novorozenci s mateřským mlékem. Ale rodák z pražského Žižkova, který dětství prožil v jiné pražské čtvrti, Na Františku, se nejprve živil černým řemeslem typografa – podobně jako mladý Saša Rašilov.

Měl štěstí, že jeho strýc Miloš Nový, člen Národního divadla, mu pomohl dostat se na prkna kabaretů a šantánů. Slavným se stal v moravské metropoli, kde se povznesl jako herec a režisér operetní produkce. Posluchači Radiožurnálu byli nadšeni pořadem, v němž uváděl a zpíval kvalitní písničky, především šansony. V roce 1922 se natáčel v Brně a v okolí němý film *Neznámá kráska*, který je zajímavý opravdu jen účastí debutujícího Oldřicha Nového v roli pro něho později tak blízké – světáka s typickým moravským jménem Petr Stamatí.

Muže dvou charakterů, dnes bychom měli říct image, kteří žijí dva životy, žádný český herec tak dobře neza hrál. Patrně již není mezi námi mnoho těch, kdož se mohou pyšnit tím, že viděli Oldřicha Nového hrát na jevišti Célestina, hrdinu operety Mamzelle Nitouche; je však mezi námi nějaký odrostlejší spoluobčan, který by neznal Aloise Nováka alias Kristiána?

V době okupace, během níž byli s manželkou, která byla židovského původu, velmi ohroženi a žili jistě ve velkém napětí a obavách, vytvořil několik filmových postav mužů, kteří až dojíмали svou dobrotivostí, srdečností a nezáľudností. Ne, to už nebyli muži velké ho světa, suverénní a jistí. Slušně vychovaný hoch v ne snázích – pravda, již odrostlejší, ale tím víc potřebný láskyplné ochrany – tak by se dal označit komický typ, který herec stvořil v čase velké národní nesnáze. Která žena by nezatoužila stát se právě takovému muži pečovatelkou a ochránkyní!

V parodické komedii *Pytlákova schovanka* prozradil schopnost usmát se nad typem postav, které vytvořil v čase salonních komedií. Ale poté, co také on vypoklonkoval z našeho filmu rozmařilé milionáře, se agilně přerodil. V hudební veselohře *Hudba z Marsu* do postavy předválečného skladatele šlágrů Jiřího Karase, který všechny své tvůrčí i pedagogické síly věnuje orchestru zájmové umělecké činnosti, sestavenému z prostých pracujících. Zlepšovatele Ludvíka Zacha, hrdinu budovatelské veselohry *Slovo dělá ženu*, stvořil i jako spoluautor námětu a scénáře.

... s manželkou Alicí. Milovník Oldřich Nový se svou ženou, která byla židovského původu, odmítl rozvést. Tím jí pravděpodobně zachránil život.

Velice usiloval o získání titulní role v historické komedii *Poslední růže od Casanovy*. Nekriticky se domníval, že jedině on je tím vhodným představitelem legendárního milovníka.

V roce 1969 vytvořil sedmdesátiletý Oldřich Nový svou poslední filmovou roli – bývalého učitele tance a společenského chování ve slavných *Světácích*. Pan Dvorský, muž vybraných způsobů a mravů nejen baví, ale i dojíma, neboť představitel s notnou dávkou nostalgie zdůrazňuje podobnost jeho osudu s osudem svým.

S manželkou Alicí

Byla uměleckou fotografkou a poznali se, když ještě působil v Brně a využil jejich profesionálních služeb. Dcera Jana Včeláková vzpomíná v televizním portrétu Oldřicha Nového, že se choval tehdy povýšeně, předváděl se. Uvědomil si nevhodné jednání, zvláště když ho slečna fotografka utřela, takže se brzy, s velkou kyticí, přišel omluvit. Přicházel stále častěji, až...

Po návratu do Prahy neměl problémy s angažmá, protože z manželčina popudu si otevřel ve Stýblově pasáži vlastní Nové divadlo (později v těchto prostorách sídlil Semafor). Zpočátku, než se stal populárním, se mu ale nevedlo, divadlo prodělávalo, a tak Oldřichu Novému půjčil další provozní kapitál tehán, bankovní ředitel Wiener. Paní Alice mu zdatně vypomáhala: starala se o finance a reklamu, a protože uměla několik jazyků, překládala divadelní hry. Když zajížděli do ciziny obhlížet vhodné novinky pro jejich repertoár, manželovi tlumočila.

Ivo Osolobě, znalec našeho hudebního divadla, ji chválil: „Nebýt jejího vedení, kdo ví, zda by vydržel první léta.“

Ale je možné, že chtěla být manželovi proto nablízku, neboť na něho žárlila; přímo depresivně na ni působilo, že se stýkal s tolika partnerkami. A prý žárlila i na dceru. Však si Jana Včeláková posteskla: „Pádnou ruku měla matinka, táta mne rozmazloval.“

Dcera nebyla vlastní, adoptovali ji. Ačkoli... Šířily

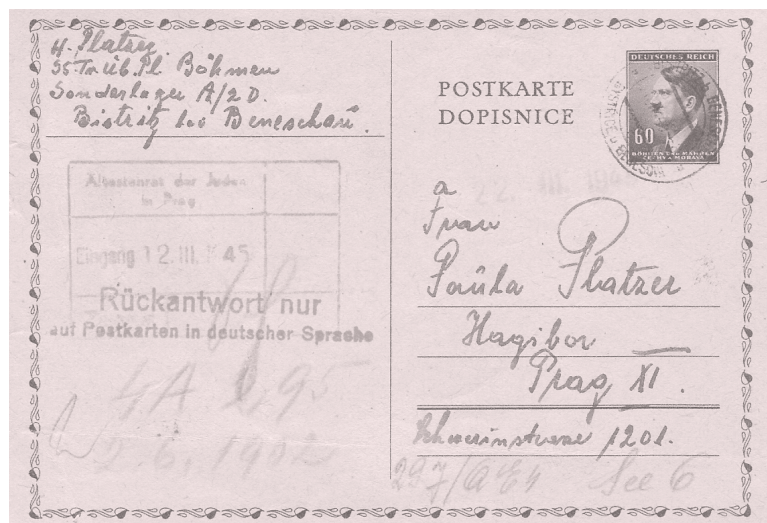

... s manželkou a dcerou

se fámy, že Oldřich Nový zaranžoval výběr, aby si vzali odložené děvčátko, které bylo jeho – z jiného, nemanželského, vztahu.

Oldřich Nový udržel rodinu pohromadě i po většinu času okupace. Jeho manželka byla poloviční Židovka, proto se musel bránit tlaku, aby se s ní rozvedl, což však odmítal. Nakonec byl zatčen a poslán do koncentračního tábora. Pavel Jiras a Josef Fraiss uspořádali knihu (*Oldřich Nový. Obrazový životopis*, 2000), v níž píší, že se vyskytl vlivný ochránce a kolega, Willi Forst:

„Znali se už z Brna, kde Forst působil v německém

V roce 1944 byl na místě bývalého židovského chorobince v oblasti zvané Hagibor v dnešních pražských Strašnicích zřízen pracovní tábor. Na nucené práce sem byli dováženi židovští „míšenci“ a internováni zde byli i nežidovští manželé, žijící ve smíšeném manželství. Mezi stovkami jiných i Oldřich Nový či spisovatel Ondřej Sekora.

souboru, odkud přešel do Vídně. Nepřihlásil se k nacistům, ale díky libivým „vídeňským“ operetám, které v několika filmech režíroval, našel mocné přátele v nejvyšších kruzích. Sám pak zachraňoval Oldřicha Nového, kterého úřady vyzvaly, aby se se svou manželkou židovského původu rozvedl a zachránil tím jak divadlo, tak sebe. To Nový důrazně odmítl, jinak by šla Alice okamžitě do transportu“.

Vězeň Říše

Jan Skopeček, který byl podle dobové terminologie „míšenec“ a teprve se rozhlížel v divadelním prostředí, vypověděl opakovaně, o dramatické příhodě během transportu: „Koncem roku 1944 jsme byli po výsledcích na německé policii nahnáni do sběrného tábora Hagibor ve Strašnicích. Bylo nás tam několik stovek. Odebrali nám zavazadla a rozdělili do skupin. Čekali jsme na transport do koncentračního tábora. Už doma před zatčením jsem měl horečku, zdravotní potíže se stupňovaly. Naložili nás po 60-80 kusech a jeli jsme do Německa. Bylo mi zle, dostal jsem zimnici, a najednou vidím, jak se z rohu odlepila nějaká postava v lyžařských šponovkách.

Ucítil jsem ruku na čele: ‚Chlapče, vy máte horečku,‘ zaslechl jsem povědomý hlas. Já jsem koukal jak blázen – Kristián! Oldřich Nový. Měl takovou malou lékárníčku, osobní, změřil mi teplotu, zjistil, že je vysoká, dal mi nějaké prášky, nevím, jaké, vodu na zapití. Taky mi dal svoji deku, zabalil jsem se do ní a do své, vypotil jsem se. Desátý den nás vyložili v koncentračním táboře Osterode-Harz. Oldřich Nový sehnal kýbl s teplou vodou, já nevím kde, umyl jsem se. Pan Nový mě jako zázrakem vyléčil. Jsem přesvědčen, že mi zachránil život...

Po válce jsme se několikrát setkali, znovu jsem mu děkoval. Pan Nový se usmál a utrousil: ‚Rádo se stalo‘. On to považoval za svou přirozenost – zachránit člově-

ka. Zachoval se jako gentleman, jakým konečně vždycky byl. Na jevišti jako v životě.“

Oba spoluvězni se setkali při natáčení parodie *Fantom Morrisvillu* v roce 1966: Oldřich Nový v ní představuje Sira Hanibala Morrise (a ztvárnil ještě jednu roli – hráče na bubny v divadelním orchestru Emila), Jan Skopeček si zahrál oblíbenou postavu sluhy; tady se jmenuje John. Zajímavé je, že pro knihu Ondřeje Suchého o Oldřichu Novém (*Zavřete oči, přichází..., 1993*) Jan Skopeček uvedl, že setkání s Oldřichem Novým při filmování bylo v poválečném období první: „Teprve tehdy jsem měl možnost mu připomenout, co pro mě tenkrát při transportu udělal. ‚Jo, jo, už si vzpomínám, takovej kluk tam byl...,‘ vybavoval si Nový tu neradostnou dobu a hned celou tu vzpomínku uzavřel slovy: ‚Tak mi můžeš tykat. A zavolej mi taxíka!‘“

Oldřichu Novému se podařilo utéct. Jana Včeláková vypověděla, že se skrýval v nemocnici. Měl k tomu i důvod: jeho nemocným plícím neprospělo, že v koncentráku musel pracovat ve vápencovém lomu. Nesměl však mluvit, aby ho nepoznali podle hlasu. A dále ještě uvedla, že paní Alici zachránil před deportací divadelní lékař Bílý. Dal jí nějaké prášky a přikázal, aby je před příchodem na gestapo spolkla. Učinila tak a dostala záchvat, který vypadal jako tanec svatého Víta. Zapsali, že není vhodná.

Dcera by měla vědět nejlépe, jak to bylo. Někteří publicisté uvádějí, že ani ona nakonec neunikla – musela do Terezína. Po dobu, co byli oba manželé věznění,

Oldřich Nový
po návratu
z koncentráku

se prý o Janu starala její kmotra, Hana Vítová. Ať už to bylo jakkoliv, důležité je, že oba přežili.

Oldřich Nový byl Kristiánem, mužem dvou tváří, i v civilu. Adina Mandlová přiznává ve svých pamětech, že byli milenci. Milenek muselo být víc, proč by si jinak jeden z nejpopulárnějších filmových svůdníků pořídil utajený byt? Své manželce však zůstal věrný, byť to zní jako protimluv; proto však věrný, že se nebál a neopustil ji, čímž ji s největší pravděpodobností zachránil život. Ukázal, že Kristián může být i hrdinou.

VĚRNÝ KRISTIÁN

Adolf Branald mluvil vznostněji: „Nelze vyjmenovat všechny zpívající a tančící krasavice, s nimiž rozpřádal svá vtipná milostná dueta; vydalo by to na slušný telefonní seznam. Vidíte, a zůstal věrný té jediné, té nenápadné paní, pohybující se tiše někde v zákulisí, tvořící neviditelnou a nikdy neoceňovanou součást všeho toho snažení...“

Oldřich Nový prohlásil, že jeho manželka s ním šla opravdu v dobrém i zlém. „Toho zlého měli jsme v životě víc...“